GAZETA
Wielkiego Xięstwa
POZNAŃSKIEGO.

Nakładem Drukarni Nadwornéj W. Deckera i Spółki. — Redaktor: A. Wannowski.

№ 261. We Wtorek dnia 8. Listopada. 1842.

Wiadomości krajowe.

Z Berlina, dnia 5. Listopada.

N. Pan Radzcy handlowemu Joel Wolf Meyer w Berlinie przydomek Tajnego Radzy handlowego nadać raczył.

Wydziały stanowe.

Posiedzenie, dnia 25. Października.

Koleje żelazne. — Gwarancya prowizyi od kapitału zakładowego.

Dzisiejsze czwarte posiedzenie, na którém drugie w memoryale wyrażone pytanie:

czy należy uważać za rzecz potrzebną i stósowną, ażeby rząd starał się przysporzyć wykonanie systematu dróg szynowych, przyjmując gwarancyą prowizyi od kapitału zakładowego?

pod rozwagę wzięto, zagaił prezydujący Minister bliższém wyjaśnieniem mówiących za tém powodów. Zwrócił on uwagę, że duch spekulacyjny i spółkowy sam jeden bez skutecznego wdania się rządu zaprojektowanéj siatki dróg szynowych albo wcale wykonać nie zdoła, albo też przynajmniéj za nadto póżno. Nawet dla tych przestrzeni dróg tego rodzaju, które za najkorzystniejsze co do dochodu uważać należy, wezwano pomocy rządu. Jeżeli zaś szybkie postępowanie dzieła tego przez małe korzyści lub przez dodatki w gotowiznie osięgnąć się nie da, tylko przez zaręczenie prowizyi z strony rządu, co się też i w innych państwach wydarzyło, rząd musi mieć niezwiązane ręce co do stopy procentowéj, trwałości gwarancyi i warunków téjże.

Ilość $3\frac{1}{2}$ prC. przy położeniu obligów długu państwa i stopy procentowéj w ogólności przy tych nawet kolejach dostateczną będzie, gdzie małe bardzo prawdopodobieństwo opłacenia się zachodzi, podczas, gdy przy innych, szczęśliwiéj położonych, niższą stopę procentową przyjąć można.

To samo rozumie się i o trwałości gwarancyi. Przy kolei szczecińskiéj sześcioletnie zaręczenie dostateczném było do ożywienia dzieła tego. Gdzie ciągła gwarancya jest nie u chronną, tam się o nię rząd sam przez fundusz umorzenia wystarać powinien.

Pod względem warunków wszędzie rząd na to uważać winien, aby koleje te odpowiednie wyższym celom zakładano, procz tego zaś i to mu zastrzedz należy, że mu nie tylko zaraz od początku skuteczny wpływ na administracyą służy, lecz, że owszem ta całkiem nań przejść powinna, jeżeli od niego gwarancya na większą stopę zażądana będzie.

Na sam przód przyjęto za zasadę, aby przy-

rzeczone przez N. Króla zniżenie podatków na fundusz takowéj gwarancyi prowizyi zachowano, a zatém w miejsce tegoż szybko koleje żelazne kończono. Myśl takową N. Pan stanowczo odrzucił i byłby nawet przychylił się do zmniejszenia podatów w obszerniejszym zakresie, niż to pierwiastkowo zamierzył.

Natomiast zaś ułożono za zezwoleniem królewskiém plan połączenia zniżenia podatków z wybudowaniem kolei żelaznych i to w memoryale podanym sposobem.

Że to z wielkiém prawdopodobieństwém nastąpić może, bez narzucania na płacących podatki nowych ciężarów, podczas, gdy ostrożność nakazuje zatrzymanie zastrzeżenia względu powrotu do teraźniejszéj ceny soli, wykaże się w czasie obrad nad ostatniém pytaniem.

Jest wprawdzie także inny środek do szybkiego osiągnięcia celu takiego, a tym jest wybudowanie kolei żelaznych na rachunek rządu.

Zaprzeczać nie można, że nie jednoby za tą rzeczą przemawiało, gdyby tylko wszystko w pierwotnym było stanie. Ale obecnie, gdzie prawie już na wszystkich głównych liniach znaczne przestrzenie towarzystwa wybudowały, a na inne konsensa wydano, rzecz się ma inaczéj; gdyby teraz jeszcze rząd jako przedsiębiorca chciał wystąpić, możnaby tylko systemat mieszany z różnemi niedogodnościami otrzymać.

Prócz tego nie tylko zasługuje na wzgląd, że przez środek takowy przytłumionoby budzący się teraz u nas duch stowarzyszeń, ale nadto utraconoby przez to ważny i znaczny zasiłek, jaki tego rodzaju przedsiębiorstwa z żywego współudziału wpływających do tego osób, dopóki w swoim własnym i bliższym interessie działają, czerpać mogą.

Te i inne ważne, tutaj bliższemu rozbiorowi nie ulegające powody przyprowadziły rząd do niezachwianego postanowienia, niewdawania się na teraz, ani też w przyszłości na swój koszt na budowy kolei żelaznych.

Na z wielu stron objawione życzenie, aby prezydujący Minister departamentowy dał zastrzeżone wyjaśnienie o środkach rządu do przyjęcia gwarancyi, gdy to przy obradach nad w mowie będącém pytaniem nader jest ważném, tak się daléj wyraził:

Finanse państwa pruskiego ulegają tylko ograniczonéj jawności — a tą jest co trzy lata ogłoszenie etatu gospodarstwa krajowego w zbiorze praw.

Aby módz ocenić, o ile te etaty zbliżają się do rzeczywistości, znać trzeba reguły ich wystawienia.

Roczne główne etaty dochodów i rozchodów krajowych, które, stósownie do zaprowadzonego urządzenia, co 3 lata w zbiorze praw do wiadomości publicznéj podawane bywają, polegają na wypadkach szczegółowych etatów pojedynczych odnóg administracyjnych. Te szczegółowe etaty, z których corocznie blisko trzecia część i to za każdą razą na trzechletni przeciąg na nowo ustanawianą bywa, opierają się znowu, co do głównéj treści, na przecięciowych obliczeniach z wypadków administracyjnych, które czas ułożenia etatów poprzedziły, i to w ten sposób, że każdemu głównemu etatowi finansowemu każdego roku wypadki sześcioletniéj administracyi za podstawę służą. I tak n. p. ostatecznie w zbiorze praw ogłoszony główny etat dochodów i rozchodów państwa za rok 1841 oparto na szczegółowych etatach lat $18\frac{39}{41}$, $18\frac{40}{42}$ i $18\frac{41}{43}$, których pojedyncze pozycye znowu w wypadkach administracyjnych lat $18\frac{35}{37}$, $18\frac{36}{38}$ i $18\frac{37}{39}$ usprawiedliwienie znajdują. Przy tém samo się z siebie rozumie, że przeliczenia w przecięciu z upłynionych 3 lat przy ustawieniu nowych szczegółowych etatów co do reguły na postawę użyte być mogą, i że od téj reguły w każdym przypadku wyjątek robić należy, w którym z szczególnych znowu powodów przewidzieć można, żeby frakcya fałszywy wykazała wypadek. Z tego się okazuje, że, dopóki dochody państwa rosną, rzeczywisty dochód etatowy regularnie przewyższać musi, że, skoro w tym względzie stagnacya nastąpiła, rzeczywistość i etat ile możności się do siebie zbliżają, przy wstecznym kroku zaś dochód natychmiast za etatem w tyle pozostaje.

Ułożony podług powyższych zasad ogólny etat dochodów państwa i rozchodów na rok 1841. wykazuje w ostatniéj pozycyi wydatków przewyżkę 2,136,000 Tal. Z tych przeznaczono 1,000,000 na nieprzewidziane wydatki, a 350,000 na dary łaski różnego rodzaju.

Z tego ostatecznego funduszu opędzają się szczególniéj bardzo częste i znaczne wsparcia, jakich Król corocznie na zapomóżki przy budowach kościołów i szkół udzielać raczy.

Pozostałe z owéj przewyżki 2,136,000 Tal., po odtrąceniu 1,350,000 Tal., 786,000 Tal. tworzą czystą przewyżkę etatu za rok 1841., przeznaczoną na powiększenie głównego zapasowego kapitału rządowego. *(dalsz. c. nast.)*

Wiadomości zagraniczne.

P o l s k a.

Od osoby wiarogodnéj odbieramy list następujący z Warszawy z dnia 16. Października: »Cesarz wśród największéj słoty na ba-

gnistém polu wielki przegląd wojska odbywał. Rozgrzany, potém znowu przemókł a tak nie dziw, że febry się nabawił. Mimo to wsiadłszy do pojazdu dzień i noc jadąc z niesłychaną szybkością przebył całą przestrzeń kraju między Dnieprem i Wisłą. Już d. 7. w Podbereżu, uczuł Cesarz, gdy z Arcy-Xięciem Ferdynandem Austryjackim śniadanie jadł, że go dreszcz przechodzi; kilka dni jednak przeszło, a napady te febry się nie ponawiały, aż nareszcie dn. 14. Paźdz. znowu zjawiska choroby się uczuć dały. Wśród takich więc okoliczności podróży do Niemiec zaniechano i N. Pan wolał wprost do Petersburga powrócić, aby na przypadek choroby być między swymi. Zresztą dostrzeżono w Warszawie na twarzy N. Cesarza śladów jakiegoś utrapienia, przynajmniéj nieukontentowania.

R o s s y a.

Z Petersburga, d. 21. Października.

N. Cesarz Jmć Najwyżéj rozkazać raczył, aż do dalszego rozkazu, aby wszystkich podpalaczy sądzić bez kolei i przez sąd wojenny.

F r a n c y a.

Z Paryża, dnia 24. Listopada.

Gazety tutejsze nic prawie nie zawierają oprócz obszernych uwag wywołanych przez dzień dzisiejszy, jako wtórą rocznicę istnienia ministeryjum teraźniejszego.

Gazette de Tribunaux nonosi, że kara śmierci w Algierze, wykonywana zwykle jataganem, odtąd uskuteczniana będzie gilotyną.

Kaplica św. Ludwika w Tunis wznosi się zpośród ruin Kartaginy i to na miejscu dawnéj Byrysy. Dnia 16. Września odbyła się tam ważna uroczystość — nabożeństwo żałobne za Xięcia Orleans. Nad wejściem do tego przybytku świętego powiewała przewiązana czarną krepą trójkolorowa chorągiew; osady parostatków »Lavoisier i Ramier« tworzyły straż honorową. Konsul Glny, rezydenci francuzcy z żonami i oficerowie z okrętów na kotwicach stojących udali się o godz. 9 z rana w processyi do kaplicy, gdzie kapłan miał stosowną do okoliczności mowę, a potém odprawił mszą żałobną. Po nabożeństwie zebrali się wszyscy pod namiotem i tu odśpiewano jeszcze dwie pieśni na cześć zmarłego ułożone. Przez cały dzień dawano co pół godziny salwy z okrętu »Lavoisier«. Ten parostatek jak wiadomo, rozbił się w powrocie przy brzegach Korsyki, ale dwom z Tulonu wysłanym parastatkom udało się ocalić go, bo szczęściem kawał kamienia utkwił w dziurze i tym sposobem zatkawszy ją, nie dopuścił wody.

A n g l i a.

Z Londynu, d. 28. Października.

Z Montevideo nadeszła tu ratyfikacya traktatu zawartego pomiędzy rzecząpospolitą Uruguay i Anglią.

W tym roku obrano znowu dwóch żydów Szeryfami: Emanuela Lonsada Nad-Szeryfem dla hrabstwa Devonshire, i A. Abrahama dla miasta i hrabstwa Southampton.

W poniedziałek wystawiono w Bristolu na sprzedaż okręt parowy »Great Western«, ale ponieważ ofiarowano zań tylko 40,000 fun. szt., (1,600,000 złp.), sprzedaż więc nie przyszła do skutku.

Słychać, że P. Elis ma polecenie zaproponować rządowi Brazylijskiemu, aby cło od towarów angielskich zniżył do 15 prC. od wartości, natomiast Anglia zniży cło od cukru brazylijskiego z 66 na 29 sz. (4 sz. więcéj niż od zachodnio-indyjskiego cukru.)

A u s t r y a.

Z Wiednia, dnia 20. Października.

W klasztorze XX. Cystersów w Lilienfeld odbyła się dnia 18. b. m. 50 letnia jubileuszowa uroczystość obłóczyn Patryarchy i Arcybiskupa Władysława Pyrker w habit cysterski.

Przed niedawnym czasem założenie kolei żelaznéj wewnątrz bardzo ludnego miasta Londynu wzniecilo powszechne zadziwienie w publiczności. Pociągi prowadzone są przez stojące machiny parowe za pomocą lin. Tu u nas nastąpi naśladowanie takiéjże kolei żelaznéj w stósowniejszy sposób, to jest za pomocą koni.

N i e m c y.

Z Ratysbony, dnia 20. Października.

Przy założeniu kamienia węgielnego do nowéj świątyni wyswobodzenia (Befreiungshalle), rzekł nasz Monarcha co następuje: »Nie zapominajmy nigdy, co poprzedziło wojnę wyswobodzenia: że wojna ta stała się niezbędną i co nam zapewniło zwycięstwo. Nie zapominajmy nigdy tego; czcijmy zawsze bohaterów téj wojny. Nie zniżajmy się do zepsucia niezgody. Połączone Niemcy nie będą nigdy pokonane.«

Przy biesiadzie w Kelheim d. 19. Paźdz., wniósł Król następujące toasty: 1) Za wspólną ojczyznę niemiecką, nad którą żaden kraj nie ma pierwszeństwa, która zaczyna poznawać się na sobie, która nie da się ujarzmić cudzoziemcom. Niech żyją Niemcy! 2) Na cześć bohaterów wojny o wyswobodzenie. Pijmy zatém za zdrowie Xięcia Wilhelma Pruskiego i Xcia Karóla Bawarskiego, mego brata. Ku czci obecnych i nieobecnych. 3) Nietylko za zdrowie bohaterów, ale i za zdro-

wie niewiast, które się odznaczały w czasach powstania; przedewszystkiemi, za zdrowie niemieckiéj Xiężny, Xżny Wilhelmowéj.

Włochy.

Z Rzymu, dnia 24. Października.

(*Gaz. Powsz.*) — Depesze rossyjskie, nadeszłe ostatniémi czasy, bardziéj pojednawczych kroków spodziewać się każą, aniżeli się tego po wypadkach przeszłości można było spodziewać. Hr. Potemkin udaje się w ciągu tygodnia tego dla przyjmowania W. Xiężnéj Maryi i małżonka jéj, Xięcia Leuchtenberga do Ankony, skąd téj dostojnéj parze do Florencyi towarzyszyć będzie. Póżniej WW. Xięstwo zwiedzą Pizę, a na nowy rok tu w Rzymie są spodziewani.

Turcya.

Z Smyrny, dnia 26. Września.

Jeden z tutejszych angielskich domów handlowych otrzymał wczoraj wiadomość, że wyspa Samos jest niespokojna. Gubernator i wielu mieszkańców zostało podobno zabitych. Dzis oczekiwane są dalsze wiadomości.

Serbia.

Z nad granicy tureckiéj, dn. 20. Paźdź.

Przyszłość Serbii grubą pokryta zasłoną. Jak mocarstwa wielkie odtąd postępować będą, kiedy Sułtan nowego Xięcia potwierdził, jest tajemnicą; Konsul rossyjski od nowego rządu zupełnie stroni. — Osoby, którym się jeszcze do Austryi schronić udało, kreślą przerażający obraz okrucieństw i bezprawi, jakich się Wutsicz dopuszcza; mianowicie wywiera on zemstę swoję na kupcach bogatych, których wyzutych z całego prawie ich majątku i w kajdany okutych na wygnanie poséła. Do szanownego Hadschi Dimitrie, gdy go odprowadzano, powiedział sam Kiamil Basza, że w Nizzie, dokąd go wiozą, los jego się rozstrzygnie; obawiają się więc, żeby go tam nie stracono. Wielu innych bogatych kupców, którzy nie koniecznie obaleniu dawniejszego rządu sprzyjają i gniew chałastry na siebie ściągnęli, jęczy teraz w więzieniu. Starszy gminy z Grocka dnia 15. Września przez Turka jednego w jatkach rzeźniczych formalnie został zarznięty, a gdy trupa jego do policyi zawieziono, oświadczył Turek, że mu sam Wutsicz dał siekierę, którą czynu tego dokonał. Na tém się téż rzecz skończyła.

Rozmaite wiadomości.

Z Poznania. — Tydodnika literackiego wyszedł Nr. 39. i 40., zawiera: *Geschichte der Philosophie seit Kant, von Dr. Chr. J. Branis*« przez Dahlmanna. — Piosnka chłopska przez Julią W. — Ogólny charakter i ważność pism peryodycznych a zwłaszcza obyczajowych. — Filozoficzne pojmowanie ekonomii politycznéj, a raczéj ekonomii materyalnéj społeczeństwa. — Rozbiór krytyczny Hist. liter. Wiszniewskiego przez A. Mosbacha. — Rękawka (poezya) przez Henryka z Pokucia. Trzy listy Amilkara Kosinskiego po odbytéj kompanii r. 1809 pisane.

Z Leszna. — Wydawanego tu »Przewodnika rólniczo-przemysłowego« wyszedł Nr. 7. i zawiera: Sprawozdanie Radzcy ziemiańskiego Tischowitz Stanom ptu Odalanowskiego przełożone (dalszy ciąg.) — O pielęgnowaniu łąk i ich spławianiu (irrygacyi). — Paszenie koni owsem. — Jeszcze sposób na biegunkę u cieląt. — Chléb z buraków.

Ceny targowe w mieście Poznaniu.	Dnia 4. Listopada. 1842. r.					
	od			do		
	Tal.	sgr.	fen.	Tal.	sgr.	fen.
Pszenicy szefel	1	17	6	1	18	6
Zyta . dt.	1	5	—	1	7	6
Jęczmienia dt.	1	1	—	1	2	6
Owsa . dt.	—	22	—	—	23	—
Tatarki dt.	1	10	—	1	11	6
Grochu . dt.	1	10	—	1	11	6
Ziemiaków dt.	—	16	—	—	17	—
Siana cetnar	1	12	6	1	13	6
Słomy kopa	6	25	—	7	—	—
Masła garniec	2	2	6	2	5	—